

Παράρτημα

1. Ερωτηματολόγιο που απευθύνεται προς τους γονείς των μαθητών

Σας παρακαλούμε να συμπληρώσετε ανώνυμα αυτό το ερωτηματολόγιο και να το ρίξετε σε ένα ειδικό κουτί που έχει τοποθετηθεί για τον λόγο αυτόν στην είσοδο του γραφείου της διεύθυνσης. Κάθε οικογένεια συμπληρώνει ένα ερωτηματολόγιο. Οι απόψεις σας είναι σημαντικές για να βελτιώσουμε τη δουλειά μας και να οργανώσουμε καλύτερα το σχολείο μας. Σε κάθε ερώτηση απαντήστε με ένα Ναι ή ένα Όχι.

Σημειώστε την τάξη στην οποία φοιτά το παιδί σας : _____

Το σχολείο

Νομίζετε ότι το σχολείο του παιδιού σας:

1. έχει καλή υλικοτεχνική υποδομή
2. έχει τον απαραίτητο εξοπλισμό
3. είναι καλά οργανωμένο
4. υπάρχει καλό κλίμα μεταξύ εκπαιδευτικών και γονιών
5. υπάρχει καλό κλίμα μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών
6. έχει καλούς εκπαιδευτικούς
7. παρέχει ποιοτικό εκπαιδευτικό έργο
8. εκπαιδεύει σωστά τα παιδιά

Η σχέση μεταξύ των μαθητών

1. Το παιδί σας αισθάνεται καλά με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές του
2. Είναι αποδεκτό στην τάξη του από τους συμμαθητές του και τις συμμαθήτριές του
3. Το κλίμα μεταξύ των μαθητών είναι ευχάριστο
4. Έρχεται χαρούμενο από το σχολείο

Οι εκπαιδευτικοί

1. Το παιδί σας έχει καλή σχέση με τον δάσκαλό/α του
2. Το παιδί σας εμπιστεύεται τον δάσκαλό του
3. Το παιδί σας έχει το θάρρος να του κάνει ερωτήσεις στο μάθημα
4. Κατανοεί τις ανάγκες του παιδιού σας
5. Αποδέχεστε τις παρατηρήσεις και τις συμβουλές του

Η διεύθυνση του σχολείου

1. Έχετε μιλήσει κάποια φορά με τον διευθυντή του σχολείου
2. Η στάση του απέναντι στους γονείς είναι πολύ σωστή
3. Σας εμπνέει εμπιστοσύνη
4. Νομίζετε ότι διοικεί καλά το σχολείο

Ζητήματα της οργάνωσης του σχολείου που θα θέλατε να βελτιωθούν

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Πηγή: Chavarría Navarro, X. y Borrell Closa, E.(2003).

2. Η συνέντευξη με μαθητές προσχολικής ηλικίας

Η συνέντευξη είναι ένα από τα πιο γνωστά ερευνητικά εργαλεία για τη συλλογή απόψεων μεγαλύτερων παιδιών και ενηλίκων. Για να είναι κατάλληλο για τους μαθητές προσχολικής ηλικίας χρειάζεται να προσαρμοστεί, προκειμένου να μετατραπεί σε μια πιο ενεργητική και παιδοκεντρική διαδικασία (Clark & Moss 2010).

Γιατί είναι σημαντική:

- προσφέρει ένα δομημένο πλαίσιο για τις συνομιλίες με τα παιδιά
- παρέχει ευκαιρίες συζήτησης με το παιδί για ένα θέμα σε βάθος και επιτρέπει να συγκεντρωθούν πληροφορίες για το πώς το αντιλαμβάνεται.
- παρέχει ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τον τρόπο που πράττουν και σκέφτονται τα παιδιά που συμβάλλουν στη λήψη αποφάσεων για τις δραστηριότητες που θα τους προσφερθούν.
- όταν επαναληφθεί κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς μπορεί να αποτελέσει εργαλείο αναστοχασμού τόσο για τα παιδιά όσο και για τους εκπαιδευτικούς. Τα παιδιά μπορούν να στοχαστούν πάνω στις προηγούμενες απαντήσεις τους και να εκτιμήσουν τι άλλαξε, ενώ οι εκπαιδευτικοί μπορούν να εκτιμήσουν τις προτεραιότητες των παιδιών και πώς αυτές μεταβάλλονται.
- *Πώς μπορεί να γίνει:*
- Μπορεί να είναι ανεπίσημη ή επίσημη, δηλαδή να προκύψει αυθόρμητα, για παράδειγμα κατά τη διάρκεια των ελεύθερων δραστηριοτήτων ή να έχει προγραμματιστεί από τον εκπαιδευτικό.
- Στην περίπτωση που έχει προγραμματιστεί από τον εκπαιδευτικό θα πρέπει να επιλεγεί ένας χώρος που να είναι οικείος για τα παιδιά. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να κάνει το παιδί να αισθανθεί άνετα και να το βοηθήσει να κατανοήσει τη διαδικασία. Για παράδειγμα, μπορεί να καθίσει μαζί του στην αγαπημένη του γωνιά ή να το ρωτήσει κάτι που σίγουρα το ενδιαφέρει και για το οποίο οπωσδήποτε θα μιλήσει.
- Τα παιδιά πρέπει να αισθάνονται ότι έχουν τον έλεγχο της διαδικασίας και ότι μπορούν να σταματήσουν οποιαδήποτε στιγμή θελήσουν τη συνέντευξη ή να μην απαντήσουν σε κάποιο ερώτημα. Επίσης, θα πρέπει να γίνει σεβαστή η επιθυμία κάποιων παιδιών που πιθανόν να μη θέλουν να συμμετάσχουν.
- Ο εκπαιδευτικός πρέπει να επιδείξει ευελιξία, τόσον όσον αφορά στο πώς θα πραγματοποιηθεί η συνέντευξη όσο και ως προς τον αριθμό των παιδιών που θα συμμετάσχουν. Η συνέντευξη μπορεί, για παράδειγμα, να γίνει «εν κινήσει», μπορεί να συμμετέχουν δύο παιδιά μαζί ή να αποτελέσει τη βάση για μια ομαδική συζήτηση με την ολομέλεια στην παρεούλα (Miller 1997, Clark & Moss 2001). Επίσης, τα μεγαλύτερα παιδιά μπορούν να πάρουν συνέντευξη από τα μικρότερα και ο εκπαιδευτικός να τα παρατηρεί.

- Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης ο εκπαιδευτικός παρατηρεί το παιδί και καταγράφει τις παρατηρήσεις του.
- Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να προσέξει τη γλώσσα που θα χρησιμοποιήσει στις ερωτήσεις, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις των μικρών παιδιών, των λιγότερο ομιλητικών και αυτών που δεν μιλούν καλά τη γλώσσα στην οποία θα πραγματοποιηθεί η συνέντευξη. Εάν δε λαμβάνει καμία απάντηση, οφείλει να τροποποιεί την ερώτηση του ώστε να είναι σίγουρος ότι η σιωπή σημαίνει πράγματι άγνοια και όχι μη κατανόηση της ερώτησης.
- Είναι σημαντικό ο εκπαιδευτικός να μην παρερμηνεύει τα λόγια του παιδιού και να το κάνει να πιστεύει ότι ενδιαφέρεται πολύ για την άποψή του.
- *Ενδεικτικό παράδειγμα:*

Το παράδειγμα που ακολουθεί περιλαμβάνει 12 ερωτήσεις γύρω από βασικά θέματα που αφορούν το πώς βιώνουν τα παιδιά τη ζωή τους στο νηπιαγωγείο, όπως: οι λόγοι για τους οποίους έρχονται στο νηπιαγωγείο, οι πιο αγαπημένες τους δραστηριότητες και χώροι, ο ρόλος των ενηλίκων και των συνομηλίκων, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, τι θεωρούν σημαντικό στο νηπιαγωγείο ή τι θα ήθελαν να βελτιωθεί. Το παράδειγμα που ακολουθεί χρησιμοποιήθηκε σε μια μικρής κλίμακας έρευνα σε νηπιαγωγεία της περιφέρειας Θεσσαλονίκης, στο πλαίσιο ατομικών συνεντεύξεων οι οποίες πραγματοποιήθηκαν από τους εκπαιδευτικούς της τάξης κατά τη διάρκεια των ελεύθερων δραστηριοτήτων (Σοφού & Μαρτίδου 2012).

Η συζήτηση με τα παιδιά

Γιατί έρχεσαι στο νηπιαγωγείο;
 Τι σου αρέσει περισσότερο στο νηπιαγωγείο;
 Ποιο μέρος του νηπιαγωγείου δε σου αρέσει;
 Τι σου φαίνεται δύσκολο στο νηπιαγωγείο;
 Με ποιους θέλεις να παίζεις περισσότερο;
 Ποιοι δεν είναι οι αγαπημένοι σου;
 Ποια ήταν η καλύτερή σου μέρα στο νηπιαγωγείο;
 Ποια ήταν η χειρότερή σου μέρα στο νηπιαγωγείο;
 Υπάρχει κάποιος ή κάτι που σε στενοχωρεί στο νηπιαγωγείο;
 Ποιο είναι το αγαπημένο σου μέρος στο νηπιαγωγείο;
 Τι θα ήθελες να αλλάξεις στο νηπιαγωγείο;

Σύνδεση με το πλαίσιο αυτοαξιολόγησης στη σχολική μονάδα:

Σε σχέση με το πλαίσιο της αυτοαξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου, οι συνεντεύξεις θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη συλλογή των απόψεων των παιδιών όσον αφορά:

- στον τομέα της υλικοτεχνικής υποδομής και ειδικότερα, στους χώρους του σχολείου.
- στον τομέα του κλίματος και σχέσεων στο σχολείο και ειδικότερα, στις σχέσεις μεταξύ μαθητών ή στις σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών και παιδιών.
- στον τομέα της ποιότητας της διδασκαλίας και ειδικότερα, στην ανάπτυξη και εφαρμογή διδακτικών πρακτικών.

3. Σχέδιο ατομικής συνέντευξης προς τους γονείς μαθητών προσχολικής ηλικίας για τη διερεύνηση του δείκτη που αφορά στις σχέσεις τους με το σχολείο

Όνομα παιδιού: .....

Όνομα γονέα: .....

Ημερομηνία: .....

1. Τι σημαίνει για σας καλή συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς;
2. Πόσο εύκολο σάς είναι να επικοινωνήσετε με τους εκπαιδευτικούς; Τι νομίζετε ότι διευκολύνει και τι δυσχεραίνει την επικοινωνία;
3. Νιώθετε ικανοποίηση όσον αφορά στην ενημέρωση που έχετε για την πρόοδο του παιδιού σας στο σχολείο;
4. Τι επιπλέον βοήθεια θα θέλατε από τους εκπαιδευτικούς σε σχέση με το παιδί σας;
5. Τι νομίζετε ότι λειτουργεί καλά στο νηπιαγωγείο; Τι νομίζετε ότι δε λειτουργεί καλά;
6. Ποιο νομίζετε ότι είναι το μεγαλύτερο όφελος του παιδιού σας από το νηπιαγωγείο;
7. Σας βοήθησε η συνεργασία σας με το νηπιαγωγείο ως γονέα;
8. Νομίζετε ότι η συνεργασία σας με το νηπιαγωγείο βοήθησε το παιδί σας;
9. Νιώθετε άνετα και φιλικά όταν επισκέπτεστε το νηπιαγωγείο;
10. Είστε ικανοποιημένοι από τη συνεργασία που έχετε με το νηπιαγωγείο;
11. Τι νομίζετε ότι θα μπορούσε να βελτιωθεί;

4. Η φωτογράφιση ως ερευνητικό εργαλείο για τη διερεύνηση των απόψεων των μαθητών

Οι φωτογραφικές μηχανές είναι ένα μέσο που ελκύει τα παιδιά και τους προσφέρει τη δυνατότητα να μας παρουσιάσουν πιο ουσιαστικά την εικόνα της ζωής τους στο νηπιαγωγείο (Einarsdottir 2005, Clark & Moss 2010, Σοφού & Μαρτίδου 2012). Πρόκειται για μια γλώσσα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα παιδιά, ώστε να εξωτερικεύσουν τα συναισθήματά τους και να δώσουν πληροφορίες μέσα από τη «σιωπηρή φωνή της φωτογραφικής μηχανής» (Walker 1993).

Γιατί αποτελεί σημαντικό εργαλείο;

- Δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με το νηπιαγωγείο ως περιβάλλον μάθησης, συνδυάζοντας οπτικές και λεκτικές μεθόδους
- Καταδεικνύει ότι οι ενήλικες λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τις απόψεις τους
- Αναγνωρίζει τα παιδιά ως ειδήμονες της δικής τους ζωής και ενισχύει την αυτοπεποίθησή τους ως προς την έκφραση των απόψεών τους
- Η χρήση φωτογραφικών μηχανών είναι διασκεδαστική για τα παιδιά

Πώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί:

Τα παιδιά μπορούν να φωτογραφίσουν αγαπημένα τους αντικείμενα και πρόσωπα μέσα στο νηπιαγωγείο ή στιγμιότυπα από δραστηριότητες του προγράμματος. Οι φωτογραφίες στη συνέχεια μπορούν να αποτελέσουν θέμα συζήτησης μεταξύ εκπαιδευτικών και παιδιών. Τα παιδιά καλούνται να απαντήσουν σχετικά με το τι θέλουν να δείξουν με τις φωτογραφίες και πώς αισθάνονται για το αποτέλεσμα. Τα σχόλια των παιδιών καταγράφονται από τον εκπαιδευτικό. Οι φωτογραφίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν επίσης ως ερέθισμα για τη διεξαγωγή μιας συνέντευξης με τα παιδιά. Η δραστηριότητα θα μπορούσε να επεκταθεί, όταν τα

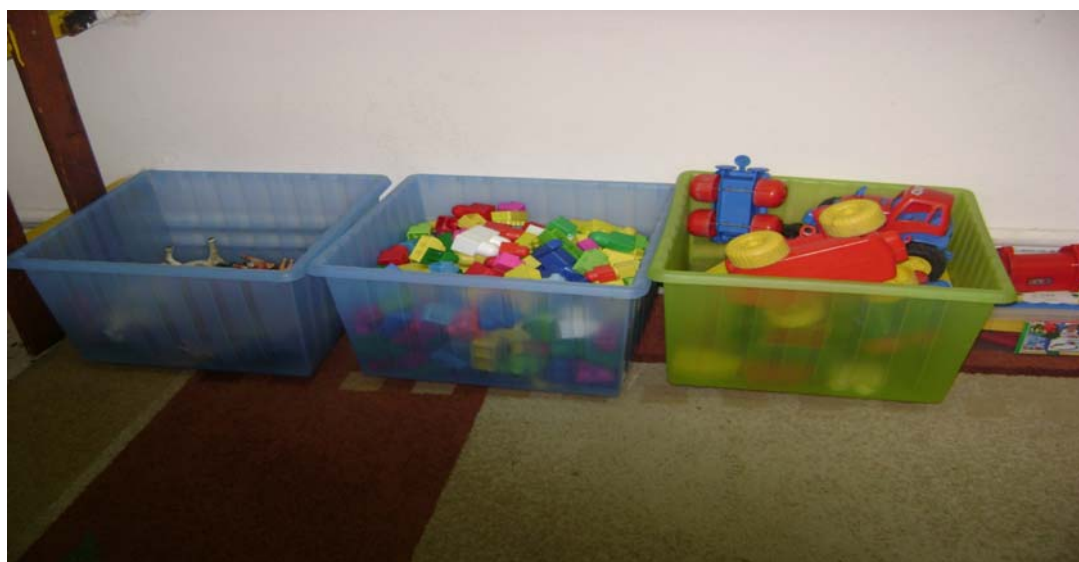
παιδιά κληθούν να επιλέξουν ποιες φωτογραφίες θέλουν να συμπεριλάβουν σε ένα λεύκωμα για τη ζωή τους στο νηπιαγωγείο και γιατί.

Τι πρέπει να ληφθεί υπόψη:

- Τα παιδιά χρειάζονται χρόνο για να εξοικειωθούν με τη χρήση φωτογραφικών μηχανών
- Ο εκπαιδευτικός πρέπει να έχει συζητήσει προηγουμένως με τα παιδιά σχετικά με το τι τους αρέσει και τι δεν τους αρέσει στο νηπιαγωγείο.

Ενδεικτικό παράδειγμα:

Το παράδειγμα που ακολουθεί χρησιμοποιήθηκε σε μια μικρής κλίμακας έρευνα σε νηπιαγωγεία της περιφέρειας Θεσσαλονίκης (Σοφού & Μαρτίδου 2012). Οι εκπαιδευτικοί έδωσαν τη φωτογραφική μηχανή σε κάθε παιδί για μια ολόκληρη μέρα, ζητώντας από τα παιδιά να φωτογραφίσουν ό, τι τους αρέσει ή ό, τι δεν τους αρέσει από το νηπιαγωγείο. Είχε προηγηθεί συζήτηση με τα παιδιά σχετικά με τη χρήση της φωτογραφικής μηχανής. Οι φωτογραφίες αποθηκεύονταν στη συνέχεια στον υπολογιστή από κοινού με το παιδί. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής ο εκπαιδευτικός συζητούσε με το κάθε παιδί για τις φωτογραφίες τις οποίες ήθελε να αποθηκευτούν, γιατί επέλεξε τις συγκεκριμένες, τι ήθελε να δείξει με αυτές και πώς αισθάνεται για το αποτέλεσμα. Τα σχόλια των παιδιών καταγράφονταν από τον εκπαιδευτικό.

Πηγή: Μπαγάκης κ.α. (2005)

«Έβγαλα τα ζωάκι, τα τουβλάκια, τα αυτοκινητάκια και το τρενάκι, γιατί είναι η αγαπημένη μου γωνιά που φτιάχνω πράγματα...» (Θοδωρής, 5 ετών)

Σύνδεση με το πλαίσιο αυτοαξιολόγησης στη σχολική μονάδα:

Σε σχέση με το πλαίσιο της αυτοαξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου, η φωτογράφιση θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για τη συλλογή των απόψεων των παιδιών όσον αφορά:

- στους χώρους και ειδικότερα πώς τα παιδιά αξιολογούν τις γωνιές του νηπιαγωγείου
- στον τομέα του κλίματος και σχέσεων στο σχολείο
- στον τομέα της ποιότητας της διδασκαλίας και ειδικότερα, στην ανάπτυξη και εφαρμογή διδακτικών πρακτικών.

5. Φωτοαξιολόγηση

Τι προσφέρει η φωτοαξιολόγηση;

- Αποτελεί συλλογή ποιοτικών δεδομένων σε άλλη μορφή
- Είναι ένας αυθόρμητος και ευχάριστος τρόπος έκφρασης των μαθητών
- Διευκολύνει τους μαθητές να αναφερθούν έμμεσα ή άμεσα στο πώς αισθάνονται και να αξιολογήσουν το σχολείο ως περιβάλλον μάθησης
- Δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να προτείνουν αλλαγές και με αυτόν τον τρόπο να επηρεάσουν το σχολείο

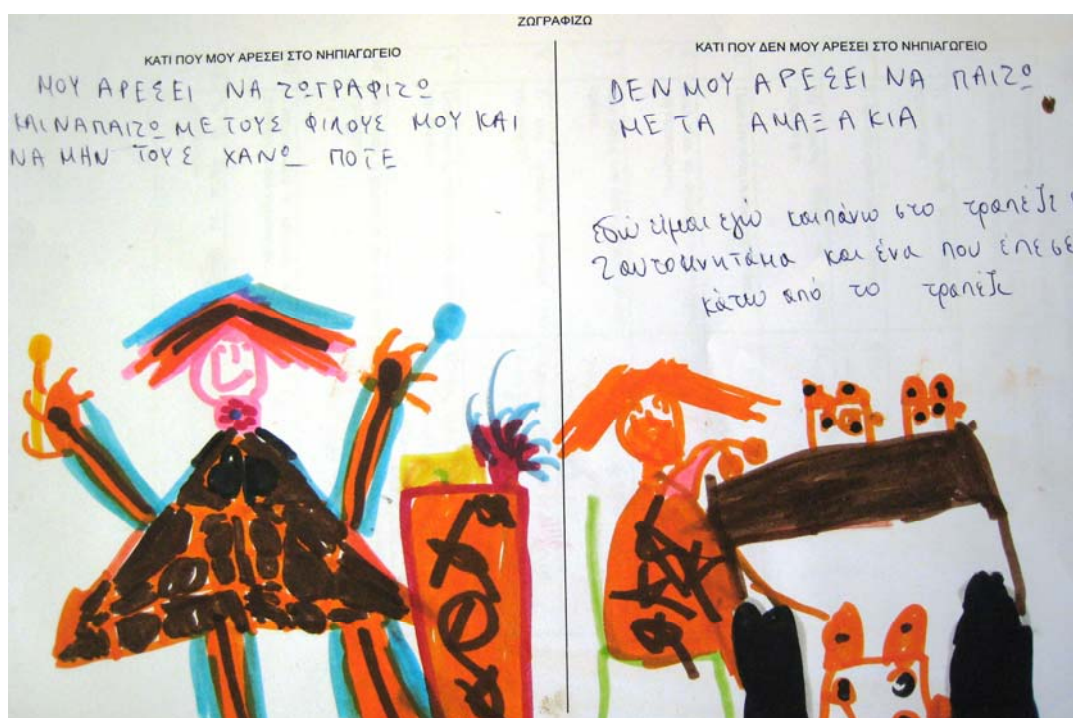
Πώς μπορεί να εφαρμοστεί:

Σχηματίζονται ομάδες τεσσάρων πέντε μαθητών. Οι ομάδες ύστερα από συζήτηση των μελών τους αναζητούν προς φωτογράφιση:

- τέσσερα μέρη του σχολείου, όπου κάθε μέλος της ομάδας αισθάνεται ευτυχισμένο
- τέσσερα πράγματα του σχολείου για τα οποία κάθε μέλος της ομάδας αισθάνεται υπερηφάνεια
- τέσσερα πράγματα του σχολείου που καθένας βρίσκει ασυνήθιστα
- τέσσερα πράγματα που ο καθένας θα ήθελε να αλλάξει

Κάθε ομάδα ταξινομεί τις φωτογραφίες και γράφει σχόλια που επεξηγούν τις επιλογές της

6. Οι ζωγραφιές των μαθητών

Πηγή: Σοφού & Μαρτίδου (2012)

7. Το ημερολόγιο

Προκειμένου να κατανοηθεί η χρήση του ημερολογίου ως μέσου αναστοχασμού, παρουσιάζεται ως ενδεικτικό παράδειγμα η χρήση του ημερολογίου στο πλαίσιο μιας έρευνας-δράσης σε δύο τάξεις νηπιαγωγείων με σκοπό τη διαμόρφωση κλίματος αποδοχής και την ενίσχυση της συνεργατικής μάθησης (Αυγητίδου 2011). Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα τήρησαν ημερολόγιο καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Προκειμένου να αποφευχθεί ο περιγραφικός χαρακτήρας των ημερολογίων και να ενισχυθεί η ερμηνεία των καταγραφών, καθώς και η συσχέτιση της περιγραφής ενός ζητήματος με μία συγκεκριμένη στρατηγική επίλυσής του, προτάθηκε μια συγκεκριμένη δομή του ημερολογίου ώστε να λειτουργήσει βοηθητικά για τους εκπαιδευτικούς και να τους προσανατολίσει στην παρατήρηση, την ερμηνεία, τη λήψη αποφάσεων, την αξιολόγηση και τον αναστοχασμό τους. Η προτεινόμενη δομή βασιζόταν στα εξής κύρια ερωτήματα: α) Τι συμβαίνει; (περιγραφή), β) Πώς το καταλαβαίνω; (αναστοχασμός, αναζήτηση αιτιών, κατανόηση, ερμηνεία), γ) Τι μπορώ να κάνω; (πρόταση λύσης βασισμένη στην κατανόηση και ερμηνεία), δ) Πώς αξιολογώ την επιλεγμένη μου δράση; (έλεγχος των αποτελεσμάτων) και ε) Ποια δράση μπορώ να επιλέξω στη συνέχεια; (αναστοχασμός). Το περιεχόμενο των καταγραφών αφορούσε τρεις άξονες: α) τις κοινωνικές σχέσεις των παιδιών, β) την κοινωνική απόρριψη και γ) το ομαδικό παιχνίδι και τις ομαδικές οργανωμένες δραστηριότητες. Τα ερωτήματα που διαμορφώθηκαν σε σχέση με κάθε άξονα περιγράφονται ως εξής:

Η δομή και το περιεχόμενο των ημερολογίων

A. Σχέσεις των παιδιών

- Τι είδους σχέσεις αναπτύσσονται μεταξύ των παιδιών στην τάξη;
- Τι είναι αυτό που με απασχολεί ως προς τις σχέσεις των παιδιών; Γιατί με απασχολεί;
- Τι σκέφτομαι να κάνω για να βρω λύσεις σ' αυτό που με απασχολεί;
- Βλέπω αποτέλεσμα στις προσπάθειές μου; Πώς /πού το παρατηρώ αυτό; Αν δε δω αποτελέσματα τι άλλο μπορώ να κάνω;

B. Κοινωνική απόρριψη

- Απορρίπτονται τα παιδιά από άλλα παιδιά; Γιατί;
- Ποιες είναι οι στρατηγικές που σκέφτομαι να χρησιμοποιήσω για να αντιμετωπίσω την κατάσταση;
- Βλέπω αποτέλεσμα στις προσπάθειές μου; Πώς / πού το παρατηρώ αυτό; Αν δε δω αποτελέσματα τι άλλο μπορώ να κάνω;

Γ. Ομαδικό παιχνίδι και ομαδική εργασία

- Παίζουν τα παιδιά σε ομάδες; Με ποιους τρόπους παίζουν; Υπάρχουν παιδιά που παίζουν μόνα; Γιατί;
- Μπορούν τα παιδιά να κάνουν κάτι συνεργατικά; Ποιες είναι οι τρέχουσες συνεργατικές τους δεξιότητες;

Οι εκπαιδευτικοί κατέγραφαν γεγονότα τόσο από τις ελεύθερες όσο και από τις οργανωμένες δραστηριότητες. Ακολουθούν παραδείγματα τέτοιων καταγραφών.

Ελεύθερες δραστηριότητες

Ο Α. και ο Η. παίζουν στη μοκέτα με το οικοδομικό υλικό. Χαλούν το κτίσμα της Β. και του Π. που παίζουν εκεί για να πάρουν τα τουβλάκια και να κάνουν δικό τους κτίσμα. Επισημαίνω ότι δεν παίρνουμε τα παιχνίδια από άλλα παιδιά χωρίς να τους ρωτήσουμε αν τα χρειάζονται. Συζητούμε αν θα τους άρεσε να τους χαλούν τα παιχνίδια τους άλλα παιδιά. (Ν2, ελεύθερες δραστηριότητες, 29/9/2005).

Στη συνέχεια αποφασίστηκε ότι η χρήση ενός πίνακα όπου θα κωδικοποιούνται οι καταγραφές κάτω από γενικότερες κατηγορίες: α) προβληματισμοί, β) αίτια «προβληματικής κατάστασης», γ) επιδιώξεις εκπαιδευτικού και δ) προτεινόμενες λύσεις) θα βοηθούσε πιο αποτελεσματικά στην κατανόηση της υπάρχουσας κατάστασης και την οργάνωση των επόμενων εκπαιδευτικών ενεργειών.

Κωδικοποίηση των ημερολογιακών καταγραφών

Παιδί	Αντικείμενο προβληματισμού (Συμπεριφορά παιδιού που προβληματίζει)	Αίτια	Επιδίωξη του εκπαιδευτικού	Προτεινόμενες λύσεις
N.	Διεκδικεί τη φιλία του Δ. και του Ν. – παραπονιέται «δε με παίζουν»	Επιθυμία να είναι αρχηγός στα παιχνίδια	Να δημιουργήσει στενές σχέσεις με τα παιδιά	Ενίσχυση της αλληλεπίδρασης σε οργανωμένα ομαδικά παιχνίδια
A.	Δεν έχει αυτοπεποίθηση να ενταχθεί στην ομάδα	Δε γνωρίζει καλά τα υπόλοιπα παιδιά	Να δημιουργήσει στενές σχέσεις με τα παιδιά	Ενίσχυση της συμμετοχής του σε ομαδικά παιχνίδια

Από τη μελέτη και την κωδικοποίηση των ημερολογίων συστηματοποιήθηκαν οι προβληματισμοί των εκπαιδευτικών, καθώς επίσης και οι λύσεις που προτάθηκαν. Ακολουθεί ένα παράδειγμα:

Προβληματισμοί του εκπαιδευτικού που αφορούν στην τάξη ως σύνολο	Λύσεις που προτείνονται από τον εκπαιδευτικό
<p>Προβλήματα προσαρμογής, επαφής και γνωριμίας. Όταν κάθονται στα παγκάκια πολλά παιδιά έχουν πρόβλημα στη σωματική επαφή.</p>	<p>Προσαρμογή του ωραρίου λειτουργίας του Νηπιαγωγείου (αύξηση χρόνου ελεύθερων δραστηριοτήτων). Ανοχή στις επιθυμίες των παιδιών. Τα παιδιά που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής κάθονται δίπλα στη νηπιαγωγό, η οποία παίζει μαζί τους, και απαντά στις συνεχείς ερωτήσεις τους σχετικά με το πότε θα έρθει η μητέρα τους να τα πάρει. Εστιάζει σε δραστηριότητες γνωριμίας των παιδιών μεταξύ τους.</p>

Πηγή: Αυγητίδου, Σ. (2011)

Με στόχο την ενίσχυση του αναστοχασμού, οι εκπαιδευτικοί κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς ξαναμελέτησαν τα ημερολόγιά τους, κωδικοποίησαν τα προβλήματα, τις αιτίες και τις λύσεις, κατέγραψαν τις αλλαγές που παρατηρούσαν στα ζητήματα που τις απασχολούσαν σε εκθέσεις, τρεις διαφορετικές χρονικές στιγμές κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς (Χριστούγεννα, Πάσχα και τέλος της σχολικής χρονιάς).